

TJOCKA SLÄKTEN

Medlemsblad för Lappmarkens släkt- och bygdeforskare
Nummer 4 - År 2012

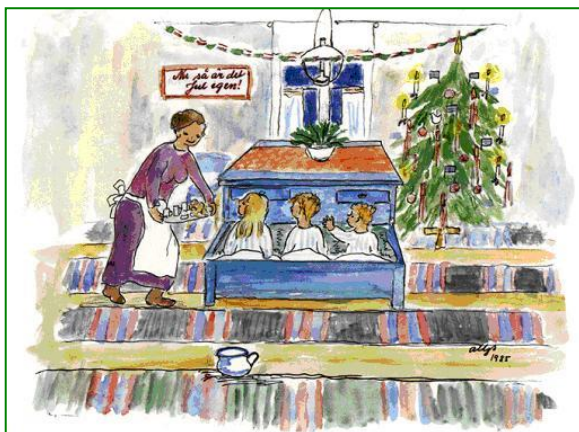
Redaktörens rader

Så var det dags för årets sista nummer av Tjocka släkten, som bjuder på ett varierat innehåll. Passande nog har vi lyckats hitta flera berättelser som utspelar sig vid juletid. Är ni sugna på mera läsning kan jag tipsa om en nyhet på föreningens hemsida, en flik under vilken vi kommer att samla artiklar som är för långa för publicering i vår medlemstidning. De som nu finns utlagda är Lars Lindblads egen berättelse från 1935 om hur det var att arbeta som lärare i Vilhelmina socken i gamla tider, *Några minnen som lärare*, heter den. En annan är Sture Anderssons artikel om fyra starka kvinnor från Nästansjö, *Hinrik Erssons döttrar*. Välkomna att ta dem av dem på sidan: www.lsbf.vilhelmina.com/artiklar.html. Sist, men inte minst:

Anna-Lisa Grundströms minnen av julen

Ur boken: Uppväxtåren i lappmarken på 20- och 30-talet

Julfrukost i skuffsängen

Julen var en härlig tid. Då var det julkalas hela helgen. Det var tradition att man bjöd hem varandra, grannar emellan. Kaffe, kakor, bullar och knäckstrutar bjöds man på och så sura lingon och grädde. Men juldagsmorgonen minns jag som det allra bästa av julen. Det stora köket var fint och julpyntat när vi barn vaknade på morgonen: Mor hade tänt ljusen i granen, de lyste och flämtade så milt och doftade härligt av stearin. Sedan bjöd hon oss på mjölk, kakor och bullar på en bricka, som hon ställde framför oss i skuffsängen. Där sov vi tillsammans alla tre syskonen.

Fiskeredskapsfabrikören Reinhold Grönlunds julberättelser

I Nr. 2 av Tjocka släkten i år, hade vi med några korta berättelser som Kjell-Åke Lundström skickat in. Det var barndomsminnen som hans farfar, fiskeredskapsfabrikören Reinhold Grönlund, skrivit ner i sin almanacka år 1967. I det här numret har vi valt ut några av Reinholds berättelser, som handlar om några episoder kring juletid. Reinhold skriver:

Juläventyr

Vi ungdomar var alltid ute och gjorde nå små rackartyg. En julhelg var vi några ute i en gränd vid Storgatan å stog å resonera om något. Det snöade duktigt och Alle Jonsson han var en av de värsta lymlarna det visste vi nog. Vi stod där å pratade och bäst som det var kom en som var nyfiken för å höra va vi resonera. Jo, det var just en Rö Danel från Rönnäs som kom å han var fin i seloidkrage å veck. Då passa Alle på å kasta en Rysk smällare på verket å elsprut stod kring röskäggstoln. "Hej !", skrek Alle och sprang för brinna livet hem. Men en Danel tog efter i hack å häl, å in till Jonssons å berätta om den farliga händelsen, å nog torde Alle den kanaljen få sig ett riktigt kok stryk.

Julklappen

Nu ska jag berätta om hur det var med villebråd den gamla goda tiden. Under min uppväxttid då skall jag säga att det fanns villebråd av alla tänkbara sorter. Jerpar i all skog, det var inte ont att få skjuta en sju å åtta st på en stund. Jag hade alltid en lobössa som många fick sätta livet till för. Då man blev lite större då börja man skjuta tjedertuppar.

Sågån i Lövliden 1903. © Vbm

Jag minns då jag var elva år fick jag mitt första hagelgevär. Jag skulle få det till julklapp av pappa, men mamma kunde ej vara tyst så jag fick reda på det. Och då, dagarna före jul så var det så att mamma hade lejt en fru i Sågån att sticka några julklappar till oss alla, och för att få hem dem dagen före jul så var det ju jag som skulle fara efter dem. För att jag skulle fara tog mamma och visade mig bössan, så om jag var riktigt försiktig så skulle jag få bära den med mig.

Det var en fin bössa med rem så nog var jag ganska stolt då jag kom till Lingrens i Sågån. Dem kunde inte begripa sig på att pappa "kön ha lett en tocken snorkille få låna en så fin bössa". Inte sa jag att mamma lånat mej á. Då jag for hem tog jag vägen över till LusLasses bron å då jag kom till bron fick jag se en tjedertupp på en stor tall. Då la jag in en patron och tog säkert stöd, som då jag sköt med kula, å klämde till.

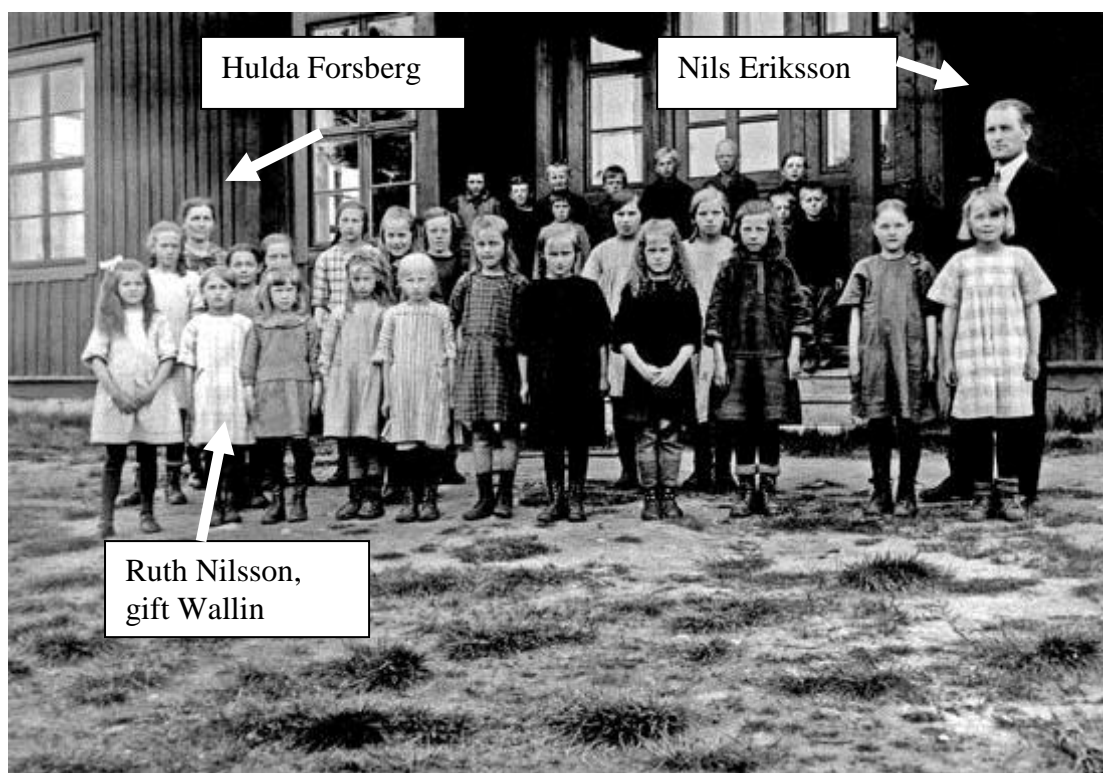
Tjedern duppe som en hadd slängt'n borte skyn. Men nog torde jag vara något bre då jag kom hem. Då var både Norkvist, en morbror samt pappa in. Det blev ett sånt jubel så jag minns ej om bössan blev inlindad om Julkväll! Jag skall tala om för er, att den bössan fick nog inte nån lång tjänstledighet.

Minnen från en julfest 1924

Av Ruth Wallin

Vi hade en skolteater och pjäsen hette ”Den glade munsken”. Vår lärare var Hulda Forsberg och Nils Eriksson. Det var en lång pjäs som handlade om Jakobs tolv söner och när de sålde Josef, en broder. Jag spelade en bortskämd dotter och hade fått fina kläder för dagen. Vi hade övat i veckor och festen blev den 17 december.

Det var mycket folk och väldigt roligt men jag var lite ledsen över att mamma inte var där. Jag och min syster Viola kom hem vid sju-tiden på kvällen och då var det tid att gå till ladugården. Jag brukade följa mamma om kvällarna och hjälpa till med olika sysslor och att dela ut foder. Mamma mjölkade. Vi hade fyra kor och det var ju handmjölkning. Det var många andra djur, en gris, kalvar, får och höns. Hästen var borta ty pappa var i timmerskogen i Svartliden, Lycksele.

Bäcksjö skola 1925.

© Fotoarkivet, Vilhelmina kommun.

När vi hade burit in vatten i ladugården var vi färdiga för att gå in och separera mjölken. Viola hade klarat av övriga sysslor i hemmet, lagt barnen o d y. Mamma hade bäddat på golvet i rummet, där hon brukade ligga. Där skulle jag och Viola ligga. Vi frågade aldrig varför, utan trötta som vi var somnade vi snart. Men efter tolv-ett tiden ropade mamma:

”Ruth och Viola! Nu måste ni skynda er och gå efter moster Fredrika”.

Då bad jag: ”Snälla mamma – får vi vänta till morgon?”

”Vad du är dum”, sa Viola. Hon var ett år äldre och visste att mamma skulle få barn.

Det var 17 grader kallt och en dryg kilometer att gå med dåligt plogade vägar, ty byavägen plogades med häst och tröplog. Oftast var plogarna borta i timmerskog. Vi hade ingen lykta eller ficklampa. Det var mörkt och på vissa ställen var vägen igensnöad. Så gick vi på alla fyra ibland för att bättre känna var vägen gick. Vi kom lyckligt fram och bankade på dörren.

En hund skällde och vi kände en viss rädsla ty det var hos den beryktade Janne Johansson, postförståndaren i Bäcksjö. Men mamma hade förvarnat så allt gick bra. Fredrika tände en lykta och vi gick hemåt igen. Då såg hon hur vi hade irrat omkring och inte följt vägen alla gånger. Men vi hade ju ingen lykta, ty pappa hade den i sitt arbete.

Men allt gick lyckligt och vi kom hem i tid. Hur mamma kämpade, vilket jag då inte visste. Så på morgonen den 18 december kom sjunde flickan till världen. Tänk vad jag visste lite trots mina åtta år. Det var dålig upplysning på den tiden. Det vet ju fyra-fem åringar nu. Men när det gällde att arbeta då fick man vara som 15-åringar nu för tiden.

När Blind-Nisse hörde änglarna sjunga

Av Eva Byström

I Vilhelmina museums samlingar finns flera berättelser om gamla tider, skrivna av Eva Byström (1913 - 2009) från Lövliden.

När jag och fotograf Karl-Einar Löfqvist hälsade på henne i Umeå vårvintern 2006, skulle hon snart fylla 90 år och var fortfarande som ett levande uppslagsverk om allt som rörde det gamla Vilhelmina. Den här historien är nedskriven 1996 och handlar om när Nisse, same till börden, trodde sig höra änglarna sjunga julaftonen 1924. Så här skrev Eva:

Eva år 2006 i sin lägenhet i Umeå. Foto: K-E Löfqvist

Så hade vi Nisse, jag vet inget efternamn. Han kom som dräng till Lövliden. Efter många års tjänst så fick han en ögonsjukdom, så han blev helt blind. Då fick han heta "Blind-Nisse". På den tiden var det vanligt, att där dom tjänat ett antal år, så var dom berättigade till förmåner, som mat och husrum. Det blev också det för Nisse. Han kom till oss tre dagar i veckan. Min far var "gode-man" för Nisse. När han kom, sa han alltid, att han ville "kamm skofore" bara om min bror Gösta och jag läste ur Bibeln. Det bad han oss om. Han var mycket religiös. Han kunde allt i bibeln. Gösta var 12 år, han lessna så fort, så han sluta så fort. Men jag var 10 år då, så jag satt hela dagarna och läste. Det var uppehåll, när Nisse skulle äta.

En gång höll det på att gå illa för Nisse, men det slutade väl. Det var julafton 1924 det hände. Han hade lämnat sitt rum, utan att gårdsfolket sett det. Troligen tänkte han gå hem till oss, som han brukade göra. Men han gick förbi vår väg, han fortsatte bara att gå vägen fram. Under tiden hade dom saknat Nisse, när dom skulle äta, han fanns ingenstans. Dom sökte i alla uthus, hos grannar, överallt. Till slut kom dom hem till oss, dom trodde att han var där. Då betsla far hästen och körde efter alla vägar och sökte överallt, till klockan var 12 på natten, utan ett enda spår av Nisse!

Under tiden hade Nisse gått hela långa vägen till Lomsjökullen. Då hade han känt lukten av en lagård, gått in i ladan där. Trött som han var, så kröp han in under en hög av hö och somna. På morron när han vakna fick han höra en kvinnoröst sjunga julsånger. Han trodde att han kommit till himlen och att det var änglar han hörde sjunga. Men det var en flicka som skulle

mjölka korna, som sjöng så vackert! Det var tur att det hade varit bara några grader kallt, denna julafton! Far åkte upp och hämta hem Nisse, och alla var glada, att det gått bra!

När Nisse var född, vet jag inget om, ej heller vilket efternamn han hade. Ej heller vet jag varifrån han var, det blev aldrig tal om det. Jag var ju bara barn på den tiden. Mina föräldrar dog när jag var 19-20 år. Jag hann inte fråga dom, om det jag borde ha gjort!

(Renskrivet av Laila Eliasson)

Kyrkoherden Gustaf Albert Nordenfors

(Född 1863 i Nordmaling-död 1941 i Uppsala)

Gustaf Albert Nordenfors
© Fotoarkivet, Vilhelmina kommun.

Sommaren 2012 träffade jag och Carina Strömberg Bo Nordenfors, redaktören för södra Västerbottens släktforskartidning. Han berättade att han hade en brevsamling efter sin farfar, kyrkoherden Albert Nordenfors. Eftersom Albert tjänstgjort som kyrkoherde i Vilhelmina under väldigt lång tid, mellan 1917-1939, blev jag väldigt intresserad av att få ta del av hans korrespondens. Hösten 2012 kom ett mail från Bo, med inte mindre än 22 renskrivna brev - de flesta författade till Alberts svåger, professor Sven Herner i Lund. Här publicerar vi nu ett av dem, skrivet våren 1916, strax efter det att Albert fått veta att han fått tjänsten som kyrkoherde i Vilhelmina. Innehållet är intressant ur flera aspekter, bland annat får vi veta hur man kunde färdas i socknen vid den härtiden och hur prästgården såg ut.

Laila Eliasson

Ånäset den 19 april 1916

Broder Sven!

Hjärtligt tack för ditt brev idag och för lyckönskningarna till Vilhelminavalet. Fanny (1) hälsar och tackar Jenny (2) för nothäftet och önskar jämte mig och de nu hemmavarande gossarna Eder alla en ljuvlig påskhögtid.

Som vi nu ha sunnavind, hoppas vi att våren redan är i Skåne och att förkylningstiden för Eder nu är ett vinterminne blott.

Ja, jag fick som sagt, Vilhelmina. Valet lagstår den 29 april. Klagomål torde ej vara att befara, enär majoriteten var god. Siffrorna voro: Carlsson 5, Edström 165 och undertecknad 463. Valet skedde på mormors födelsedag och Ottos (3) namnsdag. Jag hade som du vet en liten inteckning i en del Wilhelminabors sinnen från den tid, då jag var där för 23 år sedan. En tidning påstod i söndags att jag fått platsen av en gammal fattig snickare, som jag, då jag var "hjälpprest" däruppe för länge sedan, skänkt en ny uppsättning verktyg istället för dem han under en sjukdom nödgats sälja. Tidningen tillägger: "allt går igen, sa Strindberg". Vare nu därmed hur som helst, säkert är att pastoratet är bra och jag är belåten att få det. Nu slipper jag att tänka på någon ansökan vidare. Tillträdet är den 1 maj 1917. Vi ha således god tid att bereda flyttningen.

Vid provresan tog jag vägen över Bräcke och Östersund och med inlandsbanan till Dorotea. Därifrån är sex och en halv mil till W, vilka jag på uppresan åkte efter häst. På återvägen åkte jag efter häst blott 3 mil till Råsele vid Ångermanälven, där järnvägsbron nu bygges, och

därifrån med materialtåg till Dorotea o.s.v. Skenorna dragas fram till W, hösten detta år. Vi ha således utsikt att få flytta per järnväg ända fram.

Ångermanälven är segelbar endast till Sollefteå strax nedanför Forsmobron, du vet. Därefter är det den ena forsen efter den andra. Vid W-a kyrka går älven genom Volgsjön, som är en mil lång och en ½ mil bred. Där finns en liten ångbåt. Strax ovanför, en mil från kyrkan, vidtager den sex mil långa Malgomajsjön. Parallellt med den, ett stycke norröver, ligger den sju mil långa Vojmsjön. Båda dessa sjöar ha ångbåtar för flottning och passagerare. I fjellregionen finnas flera sjöar, t.ex. den stora Kultsjön uppe i Fattmomacke kapell, dit kyrkoherden skall resa två ggr per år, höst och vår. De prästerliga krafterna skola i regel vara tre, nämligen kyrkoherde, adjunkt och en kapellpredikant i Dikanäs. Adjunkten fås i mån av tillgång.

Landsvägar äro nu byggda till de flesta avlägsnare trakter. Till Dikanäs och Fattmomacke pågå vägbyggena med 90 % statsbidrag.

Vinterresorna äro ju ofta långa, men infödingarna köra bra och man kan bädda ner sig och sova i de långa "risslorna". Det är för övrigt ej så farligt med dessa resor nu, då det är flera präster. Jag var ensam där för 23 år sedan under två vintrar.

De blivande inkomsterna äro en smula svåra att förutse. Men de anses bli rätt goda. Nya regleringen inträder år 1923. Då blir maximilön, d.v.s. 8 000 jämte bostad, bränsle, och skjutsanslag. Till dess torde man få räkna med inemot 7 000 kontant, antagligen 1 000 skogsmedel, en del tomthyror (samhället på boställsmarken och järnvägsstationen anses komma att läggas där) samt bostället, 5/8 mantal, rätt bra sådant (f.n. 4 hästar och 17 kor), stigande mjölkpriser.

*Midsommar 1917 i Vilhelmina. Övre raden:
Otto, Fanny och G A Nordenfors.
Nedre raden: Okänd, Johannes Arbman, Åsele
Bild skänkt av Bo Nordenfors.*

Bostaden anses vara en av de allra präktigaste i Norrland: 7 rum samt kök, jungfrukammare, serveringsrum och ett litet badrum nere och 4 gästrum (prästens enskilda) på vinden. Elektriskt ljus finnes infördt i huset och uthusen, som äro nya. Verandor med balkonger finnas på husets båda sidor. Länsträdgårdsmästaren har ordnat snygga planteringar rundt gården. Vattenledning fanns, ehuru mindre givande vissa tider. Huvudfasaden är vänd åt Volgsjön med mycket vacker utsigt mot väster, där snöfjällen synas på cirka 10 mils avstånd (vita även på sommaren.) Kom och se sommaren 1917! Det blir turistled med tillfälle att klå oskylda resande.

En olägenhet är att skatterna äro otäckt höga. På kyrkoplatsen f.n. 11.50 per 100. Meningen är att införa municipalväsende på kyrkoplatsen, som snart anses bli Sydlapplands huvudstad. Min företrädare (4) var rik och hade automobil och två motorbåtar samt skrivmaskin. Allt

detta är nu emellertid bortsålt. Den ekonomiska uppgörelsen med sterbhuset blir nog rätt vidlyftig. Jag önskar att jag, när den tiden kommer hade hjälp av dig som praktisk karl. Kanske? Resan är ju ej så hemskt lång.

Kommer du till Umeå i vår, hoppas jag också, att vi träffas. Bo (5) kommer att fortsätta i Umeå, så han stänger dig säkert ute där om tre år. Han vill absolut inte byta läroverk. Slut således nu med många och hjertliga hälsningar från oss till dig samt Jenny och Ella (6) samt gossarna. Det var sant: jag kommer absolut säkert inte till bröllopet i Gideå. Fanny säger också nej. Då är frågan om Otto. Han är visserligen 18 år, men som kavaljer för ung och för litet verserad. Och gruvsam för fester. Lik sin mamma, säger Fanny. Bo skulle kanske något djävare lyfta sina ögon upp över landsens döttrar.

Fotnot:

(1) *Fanny Nordenfors, prostinna*

(2) *Jenny Herner, gift med professor Sven Herner*

(3) *Otto Albert Nordenfors, Albert Nordenfors äldste son*

(4) *Kyrkoherde Lars Dahlstedt*

(5) *Bo Gustaf Nordenfors, Albert Nordenfors yngste son. Dessutom farbror till Bo som bevarat och renskrivit Alberts brev*

(6) *Ella, dotter till Sven och Jenny Herner*

Minnesbilden

Det här fotografiet har tillhört Otto Nordenfors, kyrkoherden G A Nordenfors äldste son. Att den fångat mitt intresse beror på att det i Vilhelmina museum finns ett gammalt mjölkskåp från Fättjaur, som måste ha stått i samma rum som syns på bilden. Mjölkskåpet i museet har nämligen exakt samma dekormålning som väggen på bilden. Om det finns någon som kan berätta mera om den här gården och människorna som bodde här, vore jag väldigt tacksam om ni ville höra av er till mig på adress: laila.eliasson@vilhelmina.se

Ett besök vid den gamla smedjan i Dalasjö

Av Laila Eliasson

Ett sommarminne i vintermörkret: En fantastisk stilla och solig dag i slutet av augusti, visade Ulla Almroth mig en gammal smedja i Dalasjö. Det var nästan som om smeden, Jonas Erik Danielsson, nyss klivit ut genom dörren och lämnat alla redskap där han sist använt dem.

Att jag gjorde det här besöket, berodde på att Dalasjö byaförening, som nu äger smedjan, inte riktigt vet om de ska ha smedjan kvar eller sälja den. Självt hoppas jag att den får bli kvar. Jag har nämligen aldrig sett en så välbevarad och komplett smedja i vår kommun. Genom Ullas berättelser, Karl-Erik Gavelins bok "Vilhelminaborna -1920" och kyrkböckerna har jag fått fram en del fakta kring Jonas Erik och hans bakgrund. En del av den hittar man i Råsele.

Där föddes Ivar Johansson, den blivande sockenskräddaren, kring juletid 1802. 27 år gammal gifter han sig med Inga Magdalena Pehrsson, född 1807. De får inte mindre än 15 barn under en tidsperiod av 19 år (arma kvinna, tänker jag spontant) men 2 av dem är redan döda vid födseln. Den äldste sonen, Johan Petter blir ihjälslagen av åska när han är 15 år gammal, och sonen Marcus dör knappt 1 år gammal av mässling.

Tolv av barnen verkar emellertid uppnå vuxen ålder. En av dem är Daniel, född den 14 augusti 1842. Daniel gifter sig 1869 med Eva Cajsa Eljedotter från Dalasjö, där de också bosätter sig. De får sammanlagt 9 barn där Jonas Erik kommer till världen som nummer 6, den 30/11-1881. Det är han som kommer att driva bysmedjan och i folkminnet bli ihågkommen som "etergubben".

De tre barn han fick med sin fru, Anna Lovisa Gavelin, lär inte ha haft någon lätt uppväxt. Även frun lär ha blivit hårt "tuktad". Trots det var den ene sonen, Edvin, väldigt mån om att hans pappas smedja skulle bevaras. Efter Jonas Eriks gått bortgång 1948, bommade Edvin noga igen smedjan, där den nu stått oanvänd i mer än 60 år. Tänk så mycket bortglömd historia som gömmer sig ute i byarna! Hjälptill att dokumentera den innan den faller i glömska, för alltid!

Några emigranter

Av Carina Strömberg

De första emigranterna från Vilhelmina till Nordamerikas förenta stater finns antecknade i kyrkböckerna år 1862. Mellan åren 1862 – 1930 emigrerade 1.082 personer, nära 30% av församlingens befolkning.

Till Marsliden flyttade 1856 Lars och Brita Pålsson, nybyggarna som skildras i boken *I Marsliden skugga*. Två av deras barn blev nybyggare i Minnesota, Nord Amerika. Dottern Stina Erika Larsdotter flyttade 1885 med maken Petrus Johansson och tre barn. Hon var ett år då Lars Pålsson med familj flyttade från Fjällboberg till Marsliden. Den flytten företogs till fots, det tog 5 dygn med fem barn, kreatur och allt bohag. Knappt 30 år senare gick resan för Stina Erika till Amerika med båt över Atlanten.

År 1889 emigrerade även sonen Mikael Aron Larsson, född i Marsliden 1857. Han flyttade från Lövberg med hustru Brita Andersdotter och svärföräldrarna Anders Johansson och Fredrika Carlsdotter (dotter till förste nybyggaren i Stornäs).

1889 års Utflyttnings-Längd för *Wilhelmina* församling.

Utllytningens årsnummer	Utllytningens högsta ålder	Utllytningens ålder	Födelseort	De utflyttades släkt- och förnamn, stånd, embete eller yrke.	Ställe i församlingen, hvarifrån ut- flyttad.	Ort, hvarthän ut- flyttad (Socken i Län, Stad).	Män	Kvinnor	Särskilda anteckningar.
28	16	3	647	Loh. Salomon Danielson med familj	Lövberg	A. Amerika	3	2	
29	16	3	340	And. Elias All. Edman med f	Ullingfjär	f	1	3	p. 57
30	"	"	409	Anders And. Johansson med f	Lövberg	f	1	2	p. 57
31	"	"	"	Dottern Mikael Andersson med f	"	"	1	1	p. 57
32	"	"	584	Pigan Stina Helena Erikadotter	Lövberg	"	1	1	

Vilhelmina kyrkoarkiv, In- och utflyttningslängder, SE/HLA/1010226/B/2 (1886-1894), bildid: A0013674_00013

Dottern Hilda Larsson vid Mikael Aron och Britta Larssons gravsten vid Leaf Mountain Lutheran Church, Clitherall, Otter Tail County, Minnesota, 1980

Ordförklaringar:

Leaf Mountain=Lövberg,

Otter Tail=uttersvans

Fotoarkivet, Vilhelmina kommun. Fotograf okänd.

Minneskrift från Minnesota

Av Sigrid Wickstrom, översatt av Ingalena Marthin

Många från vår trakt emigrerade i slutet av 1880-talet och kom till Roseau i norra Minnesota. Där bildades en svensk församling 1890 - First Evangelical Lutheran Church. I början kallades den Swedish Evangelical Lutheran Clara Church of Spruce. År 1940 firade man 50-års jubileum och man skrev en liten minnesskrift. Därifrån är följande utdrag hämtat. Jag har översatt fritt, men försökt hålla mig till det som är skrivet av en av de första medlemmarna Sigrid Katarina Wickström (som ogift: Mattsdtr), Chariton Iowa, född 1858 i Kroksjö, V-mina. Död i Roseau, Minnesota 1945 och begravd på Spruce cemetery, Roseau:

”Jag ska försöka berätta det jag minns från de första dagarna i Roseau, såväl som bildandet av kyrkan.

Den 11 mars 1888 lämnade jag och min man Lars, och sonen Elis, tillsammans med familjerna Nils Erik Lundqvist, Erik Sjöberg, Anders Markström, Peter Fredrik och Johan Sandberg våra kära i Vilhelmina, Sverige för det underbara landet Amerika. Vi reste med båt och tåg för att komma till Amerika. Familjen Lundqvist åkte med en annan båt från Liverpool. Vi blev försenade i Liverpool för det var så många människor som skulle resa till Amerika. I 18 dagar och 18 timmar var vi på havet. Det var svårt, för nästan alla var sjösjuka. Det var en glädjedag då vi äntligen kom fram till New York. Familjen Lundqvist mötte oss i Nelson Park, Minnesota, cirka 10 ”mile” öster om Stephen. Dom hade anlänt 2 veckor före oss och de trodde vi var döda för det tog så lång tid för oss att komma fram.

Från New York reste vi till Winnipeg, Canada - Hallock, Minnesota – Stephen för att slutligen anlända till Nelson Park. Vi stannade hos familjen Hans Holm. Mr Wickstrom, Mr Lundqvist, Mr Sjöberg och Erik Holm reste i förväg för att se hur det såg ut i Roseau. Erik Holm hade hästskjuts så han guidade. Han kom också tillbaka för att hämta upp oss kvinnor. Vår lille son Elis var mycket sjuk och jag trodde att vilan skulle vara bra för honom.

I juni reste vi kvinnor till Roseau. Resan tog fyra dagar. Eftersom Elis fortfarande var sjuk, bar jag honom nästan hela tiden. Tredje natten kom vi till Badger Creek, som var översvämmad. Männen gjorde en provisorisk bro av popplar för att vi skulle kunna ta oss över. På den andra sidan möttes jag av en man som ville ta Elis, men eftersom jag inte kände honom ville jag inte det. Till sist gav jag med mig och han ledde mig till ett tält där det fanns två kvinnor. De lade Elis på en rock och gav honom vatten. Eftersom han inte kunde svälja, fick jag väta en tygbit och lägga på hans läppar. Det hjälpte inte mycket, han dog inom några minuter. Jag stannade där över natten och jag kan verkligen säga att det var den längsta natten jag upplevt. Jag kände mig mycket ledsen och jag kunde inte äta. På morgonen kom Erik Holm och hämtade oss. Efter en hemsk resa på dåliga vägar kom vi äntligen fram till där min man var. Det här var på stranden av floden, ungefär 5 ”mile” från där Roseau nu är. Vi begravde Elis på stranden väster om Roseau. Han var 11 månader då han dog. Senare när kyrkan var byggd flyttade vi honom till kyrkogården där. Hans grav var den första som grävdes på den kyrkogården (Spruce cemetery).

Vi bestämde oss för att lämna stranden och fara till vårt land, så Lars hämtade båten som Ole Holm lånat oss. Jag rodde och Lars tog vagnen och djuren över. När vi åkte över prärien var det så mycket mygg så vi kunde knappt andas. Vi kom till slut till en irländsk familjs hem. De hade en hund som skrämde våra oxar och Lars kunde inte hålla dem. De sprang tillbaka över floden så vi blev blöta allihopa. Vi fick ta oss tillbaka bäst vi kunde. Lars simmade tillbaka för

att hämta våra djur och våra saker från floden. Mr Sutton som hade en affär nära intill, såg hur vi kämpade med våra saker. Vi tecknade åt honom för vi kunde ingen engelska, så vi kunde inte förstå honom. Han lånade oss ett tält som kunde sova i över natten. På morgonen kom Mr Sutton med ett "pound" kaffe, men jag hade inget att koka det i. Jag kunde inte få honom att förstå vad jag ville. Till slut fann jag en tom sirapsskanna som jag kokade kaffet i. Jag krossade bönorna med en tom flaska på en papperssäck. På det viset fick vi vår första kopp kaffe här ute. Sen kom en engelsk talande norrman och hjälpte mig med socker och bröd och det fick vår "påtar" att smaka väldigt bra. Senare tog Mr Sutton med sig Lars i sin båt för att se om det fanns någon torr plats för att bosätta sig och bygga upp huset på. Slutligen fann vi en hög med timmer som ägdes av en Indian. Vi fick köpa det för 25 dollar. Det var där vi byggde vårt första timmer hus. Vi såg inte till några vita, utom Mr Sutton till hösten 1888 då J.P Risberg och hans fyra barn kom och stannade hos oss. De stannade tills de fann ett eget ställe. På den tiden var marken så våt att man inte kunna köra med vagn utan måste bära allt.

I april 1889 kom Salomon Sehlstrom och hans familj och stannade hos oss. Sen i juni kom Israel Sjoberg och John Petersson och de stannade också hos oss. En dag for Lars för att se över marken och se om han kunde finna lämpligt timmer att bygga ett hus av. Han hade planerat att ansöka om marken där han tog timret för att bygga en kyrka. Där blev han överraskad. Han mötte Nils Erik Nelson. Mr Nelson sa att han skulle försöka få mark på åsen där det var torrare att bygga en kyrka. Det var på det stället den första timmerkyrkan byggdes. Lars gjorde i ordning stockarna för detta. Alla svenskar som var där hjälpte till att bygga.

En dag kom ett meddelande om att Lars bror Anders var i Stephen, så han for och hämtade dem. De stannade bara en dag, sen for de till hans svärfars hem (Salomon Sehlström). På hösten kom Jonas Sjoberg med familj, Simon Johnson och J P Johnson. Det var en underlig vinter, det frös inte på hela vintern. Den här hösten byggde bröderna Sjoberg en liten affär, så det blev tre affärer i byn; Suttons, Sjoberg och en irländares affär (jag minns inte hans namn).

I december 1890 var den lilla kyrkan så pass klar att vi kunde ha mässa där för första gången. En norsk pastor, pastor Birkeland, kom och frågade om vi ville att han skulle hålla mässa. Vi var naturligtvis glada över detta. Han döpte vår son Louis tillsammans med två eller tre andra barn. Louis var nära ett år gammal, så vi var mycket glada över att få honom döpt. Pastor Birkeland föreslog att vi skulle fråga pastor Askeland, en annan norsk pastor, att komma och bli vår pastor. Han började 1891. N E Nelson (vi kallade honom klockare) ledde sången. Askeland var pastor tills vi omorganiserade till svensk församling och fick en svensk pastor. Pastor Lundgren från Hallock, A Mattson från Warren och August Olsson från Grand Forks hade hand om omorganisationen. P Dahlquist och en student G H Mattson kom för att ta hand om vår församling. Under den här tiden kom olika distriktpastorer tills pastor H O Hemming började här. Kyrkan i Roseau, där den nu står, byggdes 1899. Lars var kassör för kyrkan från början och fram till sin död 1925.

Vi tyckte också att vi måste ha en "Ladies Aid", så medan Askeland var här så bildades en grupp. I början var medlemmarna jag, Mrs Lars Wickstrom (Sigrid)¹ ordförande, Mrs Jacob Lunde (Inga), vice ordförande, Mrs J.P Risberg (Kristina Katarina) och Mrs N. Lundqvist (Anna Karolina). Senare under hösten tillkom andra. Det första vi arbetade för var tvättfat, hink, skopa och ett draperi för hörnet där pastorn tvättade sig. Vi samlade pengar genom att karda, spinna och sticka sockar och vantar som vi sålde till affärsinnehavarna. När vi fått den nya kyrkan blev allt annorlunda och inte så mycket arbete för att hålla igång. Trots att den första tiden inte alltid var så trevlig är det en tid som jag inte kommer att glömma".

Fotnot: 1) I USA och även Canada är seden att en gift kvinna kallas Mrs och därefter sin mans namn.

Emigrationen 1907-1920 från Sjulsmark, Vilhelmina socken.

Av Torsten Melin

Nöden och missväxten fanns i Vilhelmina socken och även i Sjulsmark. Arbetstillfällena var få och de 25 personer som fanns i byn år 1900 led svårt. Hemmanet Sjulsmark nr 1 ägdes av Abraham Wilhelm Andersson och hans hustru Margareta Christina Ahlenius. År 1900 hade inom familjen fötts 12 barn. År 1901 hade 5 barn avlidit. De svåra livsbetingelserna gjorde att sjukdomar som tbc härjade.

År 1901 började familjen Andersson/Abrahamsson att diskutera att sälja av delar av hemmanet Sjulsmark nr 1, dels till utomstående men även inom familjen och då ville fadern ha födoråd enligt ett köpekontrakt. Nu stod det också klart att äldste sonen, Gustav Wilhelm Abrahamsson, född 1874, skulle stanna kvar och sköta hemmanet. Vad resten av barnen skulle göra var kanske inte helt klart. Skogsbolagens uppköpare började närma sig Sjulsmark och många hemman styckades nu av. Hemmanet Sjulsmark nr 1 sträckte sig över stora områden från Brännåker bort mot Gråtanliden. Även pastor Lars Dahlstedt och handlanden Öberg var med och bjöd.

Äldste sonen Gustav Wilhelm Abrahamsson, senare i livet allmänt kallad "GW" träffade sin Julia Jonsdotter omkring 1904. Julias föräldrar arbetade då fortfarande med nybygget Handsktummen strax utanför Stalon. Julias bror Israel Johan hade rymt hemifrån 1899 och det rädde förstämning i familjen. Julias far Jonas Valfrid Arvidsson gav sitt skriftliga samtycke till giftermålet 1905, eftersom Julia bara var 17 år gammal. Äldsta dottern Sanna Kristina Abrahamsdotter, född 1881, träffade Gustav Alfred Hollander, född 1881, som var småskollärare i Laxbäcken. De gifte sig 1904. Gustavs far Anton Alfred hade varit med och grundat Vilhelmina Missionsförsamling 1882. Gustavs farfar hade grundat Åsele Baptistförsamling men var egentligen garvare.

1907 emigrerade Gustav och Sanna med familj till Stockholm, Saskatchewan, Canada. Sanna blev senare i livet en hängiven frälsningssoldat och hjälpte vid något tillfälle indianer med mat. År 1923 emigrerade Sanna med familj via International Falls, Minnesota, USA och bosatte sig på Winona Road 1308, Cook County, Chicago City, Illinois. Sannas make, Gustav arbetade år 1930 på Swift slakteri, där även Gustavs far arbetade. Sanna avled i Chicago och ligger begravd på Ridgewood Cemetery, Section 10, Lot 207 i Des Plaines, Chicago. Näst äldste sonen Johan Ludvig Abrahamsson föddes den 16 augusti 1876 i Sjulsmark. Han flyttade 1893 till Bergbacka och arbetade som dräng men flyttade hem igen 1894. Johan Ludvig gjorde sin värnplikt 1897. I det Abrahamssonska hushållet fanns sedan en tid en piga som hette Anna Lovisa Persdotter, född 1884. Hon gifte sig 1905 med Johan Ludvig Abrahamsson. De fick barnen Anna Kristina född 1906, Torsten född 1907 och Ragnhild född 1910.

1910, den 26 november, emigrerade Johan Ludvig och Anna Lovisa och alla barnen till Stockholm, Saskatchewan, Canada. Anna Kristina berättar långt senare i livet för en journalist "... Vi reste med släde över till Norge. Sedan till Stavanger och vidare till Hull i England..." (Här måste hon minnas fel eftersom Atlantöverfarten betalades i Trondheim. Kanske de for till Trondheim och tog tåget till Stavanger?). Båten hette Aaro och avgick den 7 december 1910. Kristina berättar vidare "...det hann bli 1911, innan vi var framme i Stockholm, Saskatchewan. Vi togs emot där av systemen Sanna Hollander och stannade över vintern hos hennes familj. Sedan hittade far en plats för oss, där vi kunde bo. Där stannade vi i fem år. Men far kunde inte hitta något bra hemman i Stockholm, så när han fick höra talas om att det i distriktet Livelong kunde finnas mark, flyttade vi dit.

Johan Ludvig med frun Anna Lovisa samt två av barnen och ett barnbarn i Livelong, Saskatchewan, mars 1927. Bild skänkt av Torsten Melin.

På hösten 1915 åkte han till Livelong för att undersöka möjligheterna och på våren 1916 fick han tag på en vagn för att lasta våra 16 kor, 3 hästar, en hund och två grisar.

Mor tog oss barn med tåg och nu var vi 5 barn från 10 år till 5 månader och ingen av oss kunde tala eller förstå engelska. Vi kom till byn Turtleford i Saskatchewan och där fanns ingen för att möta oss.

Men mamma som är modig fann snart någon som förstod vad vi ville. Frank Carlsson tog oss till sitt hemman, där vi träffade hans fru Hilma. Far kom veckan därpå.....". Med tanke på att det i dag är drygt 63 mil mellan Stockholm och Livelong så måste denna resa betraktas som en bedrift. Alla de 16 korna måste väl ha gått med tåg dom också! Journalisten, som Kristina berättade för, skrev senare en bok och där finns både familjen Abrahamsson och Frank och Hilma Carlsson med. Boken finns på nätet, så man på hembygds museet i Saskatoon, Saskatchewan! Hilma Carlsson är Anna Lovisas yngre syster Hilma Emelinda, född 1887, som emigrerade 1913 till Stockholm, Saskatchewan, Canada. Johan Ludvig och Anna Lovisa fick minst 9 barn, tre födda i Sverige, 4 födda i Stockholm, Saskatchewan och två födda i Livelong, Saskatchewan. Johan Ludvig och Anna Lovisa avled båda i Livelong och ligger begravda där.

1910 emigrerade även nästa son, Fredrik Nikanor Abrahamsson. Han var född 1890. Enligt familjeberättelser begick han självmord på grund av olycklig kärlek till en svensk kvinna. Han avled 1921 och ligger begravd på Riverview Cemetery i Kamsack, Saskatchewan, Canada.

1911 emigrerade sonen Seth Gerhard Kalixtus, född 1892. Han bosatte sig i Village of Roseau, Minnesota, och gifte sig 1917 med Gertrud Elina Vilhelmina Andersson från Krim, Vilhelmina socken och fick tre barn. År 1930 köpte Seth en ny bil och skulle ta familjen med på en provtur. Olyckligtvis så inträffade en olycka så att hans hustru avled av skadorna. Döttrarna klarade sig men hamnade på sjukhus. Gertrud Elina är begravd på Spruce Cemetery i Roseau, Minnesota. Seth flyttar senare till Edmonds, Washington State, USA, där han avlider i Parkinsons sjukdom 1976.

1912 emigrerade föräldrarna. Abraham var 74 år gammal och hustrun Margareta 60 år. De tog den yngste sonen Elis Sigfrid Eugen med sig. Han var bara 15 år men kunde ju hjälpa till på den långa färden. Båten avgick från Trondheim. Linjen hette Canadian och båten Oslo. Biljetten betalades i Trondheim. Abraham bodde med hustrun och sonen Elis på " The south-west quarter

of section 24, township 30, Range 31, West of the first meridian " i Kamsack i provinsen Saskatchewan, Canada.

Abraham skrev sitt testamente och yttersta vilja den 18 september 1918. Testamentet bekräftades den 9 februari 1924 av Wedderspoon & Co, Yorkton; Saskatchewan. Värdet på ovan nämnda egendom värderades till 2000 CAD (Canadensiska dollar) och de 11 korna till 400 CAD. Testamentet och bouppteckningen finns på "nätet". När Abraham avled 1919 begravdes han på en kyrkogård i Kamsack-området, som numera är övergiven. Det har inte gått att finna graven. Sedan Abraham avlidit stannade hustrun Margareta och sonen Elis kvar i Kamsack till omkring 1925. Då fick Elis arbete på en silvergruva som hette Duthie Mines i guldgrävarstaden Smithers i British Columbia, vilket innebar en resa på ca 200 mil. Smithers var fullt av guldgrävare vintertid, då det var för mycket snö för att gräva efter guld. När våren kom försvann nästan alla upp i bergen. Han arbetade i gruvan från 1929 till 1930 men "försvinner" några år. Kanske han bröt guld? Elis träffade så småningom en glad och pigg änka från Skottland som han gifte sig med. Enligt British Columbias City Directories 1860-1947 bodde Margareta mellan åren 1929 och 1940 i Smithers och avlider där 1943 i en ålder av 90 år.

Margareta begravdes i en muromgärdad grav med plats för två kistor på Smithers begravningsplats på Block 4, Lot 60, North 2. Stenen är mycket fint utformad. Elis avled 1956, troligen av en hjärtattack och ligger begravd vid sidan av sin mor. En mycket trevlig man, som arbetar på begravningsplatsen, skickade oss flera fotografier per e-mail. Yngsta dottern Betty Johanna Abrahamsdotter, född 1888, arbetade ett tag nere i Vilhelmina Kyrkby men återvände 1913 till Sjulsmark. Hon träffade Johan Viktor Emanuel Eriksson, som var hemmansägare i Gråtanliden. De gifte sig 1915.

1920 emigrerade hela familjen till Kamsack, Saskatchewan, Canada, där hennes mor Margareta Kristina och bror Elis bodde. Modern hade nyligen blivit änka och behövde troligen nya krafter i hushållet. Då modern och Elis flyttade till Smithers följde Bettys familj med. Mellan åren 1926 och 1928 arbetade Bettys make Viktor Eriksson som farmer i Smithers. Han tog senare arbete i gruvan Duthie Mines, där det bröts silver och bly. Maken blev sjuk i stenlunga och avled på Tranquilles Sanatorium 1936. Han ligger begravd på Pleasant Street Cemetery i Kamloops, British Columbia. Betty bodde kvar i Smithers åtminstone till 1947. Hennes son Esbjörn Eriksson öppnade 1939 en servering i Smithers, som hette Top Hat Café, där Betty arbetade som kokerska. Betty flyttade senare till Prince George, där hon avled 1951. Hon är begravd på Memorial Park Cemetery i Prince George, British Columbia. Nu har sex barn ur familjen Abrahamsson emigrerat. Totalt över 20 personer. Den ende, som blev kvar i Sjulsmark var Gustav Wilhelm Abrahamsson, den äldste sonen. Han är min morfar.

Referenser

Census of Canada 1911, <http://www.collectionscanada.gc.ca/databases/census-1911/index-e.html>

Census of Canada 1916, <http://www.collectionscanada.gc.ca/databases/census-1916/index-e.html>

Saskatchewan Homestead Index, <http://www.saskhomesteads.com/search.asp>

Emigranter-fra-Trondheim-1867-1930, <http://digitalarkivet.uib.no/cgi-win/webcens.exe?slag=visbase&filnamn=EMITROND&spraak=&metanr=1397>

British Columbia City Directories 1867 - 1930, <http://www.vpl.ca/bccd/index.php>

Minnesota Death Certificates Index, <http://people.mnhs.org/dci/Results.cfm>

British Columbia Archives, <http://search.bccarchives.gov.bc.ca/sn-3F391EE/gbsearch/Births.Marriages.Deaths>

Washington State Digital Archives, <http://www.digitalarchives.wa.gov/>

Livelong Legacies, The Abrahamsons, <http://www.ourroots.ca/page.aspx?id=3942823&qryID=f1f136be-76e1-4c82-9f8e-7c061afa012c>

"Saskatchewan, Probate Estate Files, 1887-1931," Abraham William Anderson, 1924, <https://familysearch.org/pal:MM9.1.1/VNTN-DRW>

"Saskatchewan, Probate Estate Files, 1887-1931," Anton Alfred Hollander, 1922, <https://familysearch.org/pal:MM9.1.1/VNTN-LSC>

Mitt minne av Marsfjällets skugga

Av Stig Anderback

När jag läste Bernt Edmans artikel om Bernhard Nordh och hans litterära landskap i Medlemsblad 2/2012 kom jag ihåg boken *I Marsfjällets skugga*. Jag var då 11 år och läste mycket, bland annat indianböcker. Jag växte upp hos mormor och morfar och de hade sällan tid att läsa. Förutom bibel och psalmbok fanns bokverket *Från gods och gårdar*. Det hade beställts av någon kringvandrande agent, som också tog ett foto samt uppgifter om areal, antal ha odlad jord och kreatur på respektive gård. Det blev inte många rader i boken, men tillräckligt för att öka intresset att kunna sälja den.

En gång minns jag att morfar hade försvunnit och eftersom vi inte hade någon telefon blev jag skickad av mormor till olika gårdar och efterlysa honom. Ingen av de jag tillfrågade hade sett till honom. Efter några timmar kom han självmant hem och berättade att han hade levererat kastved till skolan. När han staplade veden i skolkällaren hittade han boken *Från Pol till Pol* och började läsa och glömde tid och rum.

Mellan järnspisen och vedlådan i mormor och morfars kök fanns plats för en stol och där var min läshörna. Under speciellt kalla vinterdagar, när jag inte kunde vara ute med kompisar, var denna plats mitt favoritställe. Den minnesvärda eftermiddagen efter skolans slut, när jag lånat hem Bernhard Nordhs bok och började läsa om nybyggarna i Marsfjället, är nog en av mina starkaste läsoplevelser från min tid som skolpojke. Då visste jag inte att Hans Persson, en av bokens personer, var min mormors farfar. (Min mormor Linda var dotter till Elias Olof, Björnjägaren) Om så varit fallet hade det naturligtvis varit ännu mera intressant och spännande. En annan författare som jag minns att jag läste under tiden i Folkskolan var Leonard Strömberg. Hos handlaren P.O Larsson i Umnäs fanns ett vandringsbibliotek där jag lånade böcker. Om jag samtidigt kunde köpa mig en påse med fikon, de var stenhårda, var det med fröjd jag skidade hem över åkrarna med den och böckerna i min lilla ryggsäck.

Föreningsnytt

Släktforskarstämman Den 25-26 augusti deltog föreningen tillsammans med Bernhard Nordh-sällskapet i Släktforskarstämman i Gävle. Förutom försäljning av böcker och tidskrifter visade vi även upp en del av våra utställningar, Vilhelmina 200 år och Bernhard Nordh och Marsliden. Sammanlagt besökte ca 3 000 personer släktforskar dagarna som hölls i högskolans lokaler i Gävle. Många hittade till vårt bokbord och berättade om sina kontakter och släktband med Vilhelmina och om sina minnen av Bernhard Nordhs böcker. Carina Strömberg höll ett föredrag om nybyggare i södra Lappland och glädjande nog var lokalen fullsatt med ett 90-tal åhörare.

Surströmmingskalas i Dalasjö inledde höstens verksamhet den 22 september. Förutom god mat bjöd Göran Lidström, Ulla Almroth och Gunilla Lönnberg på goda historier ur byns historia.

Öppet hus med släktforskarhjälp hölls i samband med hösthelgen lördagen den 6 oktober.

Nybyggare i södra Lappland var också rubriken på föredraget som Carina Strömberg höll tisdagen den 23 oktober i tingsalen i Tingshuset. Det var en repris från släktforskar dagarna i Gävle. Kvällen avslutades med fika och lotterier och trevliga möten mellan intresserade besökare.

*Carina Strömberg vid bokbordet i Gävle.
Foto: Bo Nordenfors*

*Ingelena Marthin träffar glada forskare och
Mårten Larsson i röd tröja gör affärer i bak-
grunden.*

Till bords i Dalasjö Folkets hus. Foto: Carina Strömberg

*Föreningens kassör Evonne Sandqvist och före-
ningens konditor Ena Nyström.
Foto: Carina Strömberg.*

*Glada gänget från Skansholm, Bertil Holmgren
Lars-Åke Holmgren och Karin Holmgren.
Karin har vunnit en bok! Foto: C. Strömberg.*

Lappmarkens släkt- och bygdeforskare

Postgiro: 86 48 93-3

Medlemsavgift: 120 kr, familjemedlem 60 kr

Hemsida: www.lsbv.vilhelmina.com

E-post: lappmarkenssbv@vilhelmina.com

E-post till redaktör: laila.eliasson@vilhelmina.se